

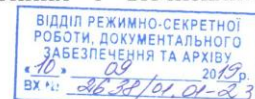
ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію Гарбар Ірини Олександрівни
«Вербальні маркери сугестії
в сучасному американському юридичному трилері»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
за спеціальністю 10.02.04 – германські мови

Зорієнтованість сучасної лінгвістики на дослідження використання мови в процесах комунікації визначає пріоритетність поняття *мовленнєвого впливу* та актуальність аналізу усієї множини його іпостасей. Експанціоналізм, як один із провідних принципів сьогодишнього мовознавчого пошуку, дозволяє студіювати вербальний вплив не лише на свідомість, але й на підсвідомість, де останній отримує назву «сугестії». Мовне втілення сугестії, інвентаризація та класифікація її вербальних маркерів сьогодні набуває такої важливості й значущості, що обумовлює формування окремого напрямку досліджень – сугестивної лінгвістики. Але відносна новизна цього напрямку та масштабність і складність охоплюваної ним проблематики все ще спричиняє до наявності чималої кількості «білих плям» у цьому річищі. Одну з таких прогалин у науковому знанні успішно заповнює дослідження, виконане І.О. Гарбар, що присвячене аналізу вербальних маркерів сугестії в сучасному англomовному юридичному трилері. Актуальність цього дослідження, окрім вже згаданих чинників, підсилюється (1) проекцією сугестії в площину юрислінгвістики, зокрема комунікації в залі суду, де вплив, у тому числі й сугестивний, дозволяє учасникам процесу досягти цілей їхньої професійної діяльності; (2) опертям на методологічно правильні принципи, які визначають комплексність використаних методів, а відтак забезпечують високий рівень доказовості та пояснювальності.

Метою роботи є розкриття комунікативно-прагматичного потенціалу вербальної сугестії у вступних і заключних промовах адвокатів процесуальних сторін під час судових засідань, якими останні постають у сучасних американських юридичних трилерах.

Звернення саме до американського юридичного трилера виглядає обґрунтованим з декількох причин, а саме:

- комунікативно-прагматичні студії традиційно оперують текстами художніх творів, які, на думку авторитетних закордонних і вітчизняних

мовознавців, подають модель реальних комунікацій, адекватну для лінгвістичного аналізу;

- автори досліджених у дисертаційній роботі І.О.Гарбар юридичних трилерів мають відповідну фахову підготовку та досвід роботи в судовій системі, або ж принаймні обізнані у сфері права.

Джерельна база дослідження налічує загалом 19 юридичних трилерів, написаних десятима різними авторами.

Із цих джерел авторка добрала 73 промови (38 вступних і 35 заключних), проголошених у судовому процесі адвокатами сторін. Такий вибір вмотивовано тим, що саме промови адвокатів спрямовані на здійснення сугестивного впливу на колегію присяжних у залі суду. Контекст юридичного трилера, як художньої форми репрезентації дійсності, відкриває можливість не лише виявити вербальні маркери сугестії, але й узяти до уваги невербальні компоненти комунікації, які використовують адвокати та які втілено в авторських ремарках. Ще більш значущим чинником є спроможність дослідника виявити ступінь успішності сугестивного впливу, спираючись на контекст художнього твору, в який поміщена конкретна аналізована промова.

Визначивши в якості об'єкту дослідження різнорівневі маркери сугестії, а його предмету – комунікативно-прагматичний потенціал цих маркерів, І.О. Гарбар виокремила із дібраних текстів промов 21 512 маркерів сугестії різного рівня, які стали матеріалом проведеного дослідження.

Таким чином, використаний у роботі матеріал слід схарактеризувати як валідний, відповідний дослідницькій меті та репрезентативний за обсягом.

Дисертація має стандартну структуру: вона охоплює усі нормативно передбачені формальні компоненти (анотації, список публікацій здобувача, перелік умовних скорочень, зміст, вступ), чотири розділи з висновками та списками літератури до кожного, загальні висновки та додатки.

У першому – теоретичному – розділі увагу привертає здатність дисертантки до самостійного аналітичного мислення, що дозволяє їй, вивчивши набутки наявного досвіду, визначити та чітко сформулювати власну дослідницьку позицію. Зокрема, зосередивши увагу на сугестії як формі вербального впливу, як соціально-психологічній сутності та як об'єкті сугестивної лінгвістики, І.О.Гарбар надала досліджуваному явищу комплексний опис та виявила його

відмінність від подібних сутностей (переконування, навіювання, маніпуляції (с. 44–51)), з'ясувала та схематично представила механізм сугестії, систематизувала усі її сутнісні характеристики.

Проектуючи ці дані в площину свого дослідження, авторка також виявила сугестивні властивості судового дискурсу та описала комунікативно-прагматичні характеристики сугестивного впливу промов процесуальних сторін, урахувавши специфіку американського суду та надавши релевантну інформацію мовознавчого і лінгвокультурного плану.

Другий розділ присвячено методології дослідження, у ньому викладено положення, що стосуються загальнонаукової бази дослідження, його методології та конкретних методів, використаних на усіх етапах аналізу із поясненням щодо доречності цих методів для досягнення конкретних завдань та щодо конкретного застосування цих методів, проілюстрованого на прикладах фактичного матеріалу.

Третій та четвертий розділ роботи презентують дані, отримані в процесі науково-практичного аналізу матеріалу, а саме: інвентаризацію та систематизацію вербальних маркерів сугестії різних рівнів, опис стратегії та тактик сугестивного впливу та виявлення ефективності сугестивного впливу вступних і заключних промов адвокатів обвинувачення (розділ 3) і адвокатів захисту (розділ 4).

Слід наголосити на тому, що аналіз вербальних маркерів проведено ретельно і грамотно; це засвідчує високий рівень фахової компетенції І.О. Гарбар. Отримані на цьому етапі дані дозволяють визначити комунікативні параметри сугестії, встановити прагматичний ефект сугестивного впливу, порівнявши специфіку виявів сугестії у вступних і заключних промовах адвокатів обвинувачення та адвокатів захисту.

Отже, можна констатувати, що належна теоретична основа, правильний методологічний підхід та системне дослідження якісних та кількісних параметрів дослідженого матеріалу дозволили І.О. Гарбар досягти поставленої у дисертаційній роботі мети та отримати нові дані, що збагачують теоретичну базу сугестивної лінгвістики, юрислінгвістики, психолінгвістики, прагмалінгвістики та ін. галузі мовознавчого знання.

Дисертація має також безперечне практичне значення, її конкретні результати та висновки можуть бути плідно використані в цілій низці нормативних курсів та спецкурсів для студентів-філологів, а також будуть без

сумніву, цікавими для представників інших наукових дисциплін, що досліджують феномен сугестії. Крім того, значний обсяг матеріалу дисертаційного дослідження може бути корисним для студентів правових спеціальностей як в аспекті підготовки до майбутньої фахової діяльності, так і в плані опанування англійської мови за професійним спрямуванням.

У зв'язку із теоретичним та практичним значенням дослідження не можна оминати увагою додатки до дисертації І.О. Гарбар, обсяг яких складає 65 стор. і які умовно можна поділити на дві частини. До першої частини слід віднести додатки А, Б, В, Г, які у майбутньому можуть бути використані як навчальні посібники або їхні складові. Друга частина додатків (Д, Е) підкріплює основні результати та висновки роботи, подаючи їх у систематизованому та схематизованому вигляді.

Дисертація І.О. Гарбар, як свідчить викладене, виконана на високому науковому рівні, ця робота також відповідає усім чинним вимогам, зокрема:

- робота має зв'язок з науковими програмами, планами, темами: вона виконана в межах комплексної науково-дослідної теми «Когнітивні, дискурсивні та культурологічні аспекти сучасної германістики і перекладознавства» (номер державної реєстрації 0117U003776), що розробляється кафедрою англійської філології і перекладу імені професора І.В. Корунця Київського національного лінгвістичного університету. Тему затверджено вченою радою Київського національного лінгвістичного університету (протокол № 6 від 23 грудня 2013 р.);
- робота пройшла належну апробацію, її основні положення було обговорено на дев'ятих міжнародних конференціях;
- основні положення дисертації висвітлено у 18-х одноосібних публікаціях авторки загальним обсягом 7,39 друк. арк., у тому числі 7-х статтях, надрукованих у наукових фахових виданнях України та 1-й статті в зарубіжному виданні;
- дисертація написана із дотриманням вимог наукового стилю, мовних і технічних стандартів.

Необхідно засвідчити, що дисертаційна робота І.О. Гарбар містить виключно результати власних досліджень, в усіх випадках цитації наявні коректні посилання на відповідні джерела.

Новизна та складність розглядуваної у роботі проблематики, природно, спричиняє і до деяких дискусійних моментів та зауважень, а саме:

1. З огляду на обраний у роботі комунікативно-прагматичний підхід, цілком доречно було б визначити сугестію як глобальну стратегію. У цьому випадку описані в § 3.2 та § 4.2 стратегії можна було б трактувати як локальні, а відтак вибудувати ієрархію *глобальна стратегія – локальні стратегії – тактики – засоби реалізації тактичних цілей* (вербальні маркери сугестії).

2. В описі судового дискурсу авторка визначає судовий процес як ситуацію спілкування, але чи не доречніше було б співвіднести з такою ситуацією судові засідання (див. Кобзева О. О. Стратегії і тактики судді в американському судовому дискурсі: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2017. 249 с.), яких у межах судового процесу може бути декілька і навіть багато? Викликає сумнів також віднесення судової промови до діалогу (стор. 70–71), оскільки притаманна цьому жанрові діалогічність постає як інгерентна властивість мовлення (за М.М. Бахтінім), тоді як за формою він є монологічним, незважаючи на окремі фрагменти, що імітують діалог.

3. Серед методів дослідження згадані *філологічний* (стор. 115) та *лінгвістичний* (стор. 122 та ін.), ці терміни на перший погляд є ідентичними за значенням, але по суті під *філологічним* мається на увазі жанровий аналіз. З огляду на наявність таких термінів як *жанрологія* / *генологія*, термін *філологічний* варто було б замінити на більш точний та експланаторний. Використання терміну *іллокутивний* («іллокутивна мета») та *перлокутивний* («перлокутивний ефект») стосовно промови як тексту не відповідає визначенню цих термінів у теорії мовленнєвих актів, де мовленнєвий акт – це одиниця, на формальному рівні збіжна з простим реченням. Метод конверсаційного аналізу навряд чи може бути застосований до аналізу тексту промови, оскільки він призначений для вивчення діалогу в його класичному розумінні.

4. У роботі наявні окремі невдалі формулювання (стор. 2, 78, 79, 127 та ін.), термін «*інтенціональний*» (стор. 49, 71, 73, 74, 292, 293) – це русифікований варіант, українською мовою має бути «*інтенційний*» (як на стор. 323); помічені також деякі вади стилю (стор. 2, 47, 75, 192, 210, 249, 259).

Висловлені зауваження мають рекомендаційний або частковий характер, вони не стосуються основних концептуальних положень роботи та не применшують її загальної високої оцінки.

Дисертаційна робота І.О.Гарбар є актуальним, новим, оригінальним, самостійним і завершеним науковим дослідженням, яке вирішує важливе наукове завдання – розкриття специфіки сугестивного впливу промов адвокатів в американському судовому процесі, змодельованому авторами юридичних трилерів; це дослідження має значні перспективи подальшого розвитку.

Публікації за темою дисертації достатньо повно висвітлюють її основні положення, зміст автореферату ідентичний змісту дисертаційної роботи.

На підставі ознайомлення з текстом роботи, публікаціями та авторефератом вважаю, що дослідження «Вербальні маркери сугесії в сучасному американському юридичному трилері» є завершеним науковим дослідженням, яке відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженому постановою КМУ №567 від 24.07.2013 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ №656 від 19.08.2015 та №1159 від 30.12.2015, а його автор – Гарбар Ірина Олександрівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент –
доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри перекладознавства
імені Миколи Лукаша
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна

 І. Є. Фролова

Підпис професора Фролової І.Є. засвідчую:

Начальник Служби
управління персоналом
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

 С. М. Куліш